

Неорганічна хімія

УДК 544:(344.3+015.35):546:(663'27'26):548.734

ФАЗОВІ РІВНОВАГИ У СИСТЕМІ Er–Zr–Ni ПРИ 800 °С В ОБЛАСТІ ErNi–Zr–Ni

В. Бабіжецький¹, В. Левицький¹, О. Мякуш^{2*}, Б. Котур¹

¹Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Кирила і Мефодія 6, 79005 Львів, Україна;

²Національний лісотехнічний університет України,
вул. Чупринки 105, 7900 Львів, Україна
e-mail: oksmyakush@gmail.com

За результатами дослідження відпалених при 800 °С зразків методами X-променевого фазового і структурного аналізів та енергодисперсійної X-променевої спектроскопії побудовано ізотермічний переріз діаграми стану системи Er–Zr–Ni в області ErNi–Zr–Ni. Виявлено існування твердих розчинів заміщення: Er_{2-x}Zr_xNi₁₇ (0 ≤ x ≤ 0,16; СТ Th₂Ni₁₇); Er_{1-x}Zr_xNi₅ (0 ≤ x ≤ 0,63; СТ CaCu₅); Er_{1-x}Zr_xNi₄ (0 ≤ x ≤ 0,30; СТ PuNi₄); a-Er_{2-x}Zr_xNi₇ (0 ≤ x ≤ 0,05; СТ Er₂Co₇); Er_{1-x}Zr_xNi₃ (0 ≤ x ≤ 0,18; СТ PuNi₃); Er_{0,98-x}Zr_xNi₂ (0 ≤ x ≤ 0,34; СТ TmNi₂); Er_{1-x}Zr_xNi (0 ≤ x ≤ 0,5; СТ β-FeB), Zr_{1-x}Er_xNi₅ (0 ≤ x ≤ 0,30; СТ AuBe₅); Zr_{2-x}Er_xNi₇ (0 ≤ x ≤ 0,14; СТ Zr₂Ni₇); Zr_{7-x}Er_xNi₁₀ (0 ≤ x ≤ 0,18; СТ Zr₇Ni₁₀); Zr_{1-x}Er_xNi (0 ≤ x ≤ 0,32; СТ CrB); та Zr_{2-x}Er_xNi (0 ≤ x ≤ 0,30; СТ Al₂Cu). Методом порошку уточнено кристалічну структуру сполуки Er_xZr_{1-x}Ni₂ (0,12 ≤ x ≤ 0,24) для зразка складу Er_{0,17}Zr_{0,83}Ni₂: структурний тип MgCu₂ просторова група *Fd-3m*, Z = 8, a = 6,987 (5) Å, R_f = 0,0315 для восьми незалежних відбиттів, I_o > 2σ(I_o). На квазібінарному перетині “ZrNi₂”–Er_{0,98}Ni₂ визначено існування морфотропного ряду кубічних структур MgCu₂ → TmNi₂ – надструктура до структурного типу MgCu₂ з подвоєним періодом ґратки та з дефектним заповненням атомами Er кристалографічного положення 4(a).

Ключові слова: потрійна система, фазові рівноваги, інтерметалічні сполуки, кристалічна структура.

DOI: <https://doi.org/10.30970/vch.6201.005>

1. Вступ

Дослідження фазових рівноваг системи Er–Zr–Ni є частиною систематичного вивчення взаємодії компонентів у потрійних системах R–T–M (R = рідкісноземельний метал, T = d-метал IV групи, M = метал родини феруму) з метою пошуку нових сплавів і сполук, які можна використовувати як перспективні магнітні матеріали та ефективні акумулятори водню [1, 2].

Серед потрійних систем R–{Ti, Zr, Hf}–{Fe, Co, Ni} діаграми фазових рівноваг побудовано у повному концентраційному інтервалі лише для систем La–Ti–Ni при 400 °С [3]; Y–Ti–Ni при 500 °С [4]; Y–Ti–Fe [5] та Y–Zr–Ni [6] при 600 °С; Er–Ti–{Fe, Co} при 700 °С [7]; {Y, Ho}–Hf–Fe [8, 9] та Gd–Zr–Fe [10] при 800 °С. В інших системах

досліджували лише структуру і фізичні властивості окремих сполук [11] та області існування, магнітні та воденьсорбційні властивості твердих розчинів на основі бінарних сполук RM_2 [12–15], RM_3 [16–18], R_2M_{17} [19].

Для подвійних систем, що обмежують досліджувану потрійну, побудовано діаграми стану у повному концентраційному інтервалі.

У системі Er–Zr бінарні сполуки не утворюються [20]. Розчинність Zr в Er становить 20 ат. % при 1 300 °С, за зменшення температури знижується до 12,5 ат. %. Розчинність Er в α -Zr становить 2,8 ат. % при ~ 925 °С, в β -Zr 43 ат. % при 1 300 °С і за зниження температури до 863 °С різко зменшується.

Діаграму стану системи Er–Ni вперше побудовано у праці [21], де виявлено існування одинадцяти бінарних сполук постійного складу, для семи з яких визначено кристалічну структуру, а для фаз Er_5Ni_3 , $ErNi_4$, Er_4Ni_{17} , Er_5Ni_{22} визначили лише періоди кристалічної ґратки. Пізніше автори праці [22] уточнили склад сполуки Er_5Ni_3 до Er_3Ni_2 і визначили її кристалічну структуру. Для фази $ErNi_2$ виявили дещо відмінний від стехіометричного склад ($Er_{0,98}Ni_2$) [23] та уточнили її структуру як надструктуру до кубічної типу $MgCu_2$ з подвоєним періодом елементарної комірки та частковим заповненням атомами Er положення 4(a). Для сполуки Er_2Ni_7 визначили наявність двох модифікацій: ромбоєдричної (СТ Gd_2Co_7) та гексагональної (СТ Ce_2Ni_7) [24]. Температуру фазового переходу визначали лише за зміною відносних кількостей цих двох модифікацій у сплавах, оскільки спроби отримати однофазні зразки, що містили б лише одну із двох модифікацій Er_2Ni_7 , виявилися безуспішними [24, 25]. У літературі немає даних щодо кристалічної структури сполук Er_4Ni_{17} та Er_5Ni_{22} . Кристалографічні характеристики сполук у системі наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Граничні склади та параметри комірки твердих розчинів на основі бінарних сполук Er–Zr–Ni

Table 1

Limit composition and cell parameters of the solid solutions based on binary compounds

Сполука	СТ	ПГ	Періоди ґратки, Å			Л-ра
			<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Er_2Ni_{17}	Th_2Ni_{17}	$P6_3/mmc$	8,287–	–	8,017–	21,2
* $Er_{2-x}Zr_xNi_{17}$ ($x=0,16$)			8,267(2)		8,016(3)	6
$ErNi_5$	$CaCu_5$	$P6_3/mmm$	4,854–	–	3,964–	21,
* $Er_{1-x}Zr_xNi_5$ ($x=0,63$)			4,802(4)		4,001(6)	27
$ErNi_4$	$PuNi_4$	$C2/m$	4,855	8,444	10,231	21,
** $Er_{1-x}Zr_xNi_4$ ($x=0,30$)				$\beta=99,54^\circ$		28
Er_4Ni_{17}	–	–	4,869	–	8,407	21
Er_5Ni_{22}	–	–	4,862	–	7,177	21
α - Er_2Ni_7	Er_2Co_7	$R\bar{3}m$	4,909–	–	36,067–	24,
* α - $Er_{2-x}Zr_xNi_7$ ($x=0,05$)			4,9546(4)		36,022(6)	25
β - Er_2Ni_7	Ce_2Ni_7	$P6_3/mmc$	4,928		24,11	25
$ErNi_3$	$PuNi_3$	$R\bar{3}m$	4,948 –	–	24,270–	21,
* $Er_{1-x}Zr_xNi_3$ ($x=0,18$)			4,946(1)		24,266(4)	24
$Er_{0,98-x}Ni_2$	$TmNi_2$	$F\bar{4}3m$	14,350 –	–	–	23
* $Er_{0,98-x}Zr_xNi_2$ ($x=0,34$)			14,0603(5)			
$ErNi$	FeB	$Pnma$	6,99–	4,12–	5,41–	21,
* $Er_{1-x}Zr_xNi$ ($x=0,5$)			6,4866(3)	4,2387(2)	5,1912(2)	29
Er_3Ni_2	Er_3Ni_2	$R\bar{3}$	8,472	–	15,680	22

Закінчення табл.1

1	2	3	4	5	6	7
Er ₃ Ni	Fe ₃ C	<i>Pnma</i>	6,804	9,430	6,245	30
ZrNi ₅	AuBe ₅	$\bar{F}4\ 3m$	6,687–	–	–	6,
*Zr _{1-x} Er _x Ni ₅ (x=0,30)			6,966(3)			36
Zr ₂ Ni ₇	Zr ₂ Ni ₇	<i>C2/m</i>	4,698	8,235	12,193	32
*Zr _{2-x} Er _x Ni ₇ (x=0,14)				$\beta=95,83$		
ZrNi ₃	SnNi ₃	<i>P6₃/mmc</i>	5,309	–	4,303	33
Zr ₈ Ni ₂₁	Hf ₈ Ni ₂₁	<i>P\bar{1}</i>	6,4721	8,0645	8,5878	33
			$\alpha = 85,19$	$\beta = 68,04$	$\gamma = 72,26$	
Zr ₇ Ni ₁₀	Zr ₇ Ni ₁₀	<i>Pbca</i>	12,497–	9,210–	9,325–	34
*Zr _{7-x} Er _x Ni ₁₀ (x=0,18)			12,401(2)	9,188(1)	9,202(2)	
Zr ₉ Ni ₁₁	Zr ₉ Pt ₁₁	<i>I4/m</i>	9,88	–	6,61	33
ZrNi	CrB	<i>Cmcm</i>	3,268–	9,937–	4,101–	35
*Zr _{1-x} Er _x Ni (x=0,32)			3,351(1)	9,903(2)	4,189(1)	
Zr ₂ Ni	Al ₂ Cu	<i>I4/mcm</i>	6,4875–	–	5,2656–	35
*Zr _{2-x} Er _x Ni (x=0,30)			6,491(1)		5,279(1)	

*Результати цього дослідження.

**Область гомогенності, визначена за результатами ЕДХ аналізу.

Фазові рівноваги та кристалічні структури сполук системи Zr–Ni детально вивчали у працях [31–35], результати цих досліджень узагальнено у [36]. У системі Zr–Ni утворюється вісім бінарних інтерметалідів, кристалографічні характеристики яких подано у табл. 1. Кристалічну структуру сполуки ZrNi₅, яку раніше досліджували методом порошку [31], уточнено методом монокристала у нашій попередній праці [6]. Фази ZrNi₅ та Zr₇Ni₁₀ мають невеликі області гомогенності 15–18 та 41,1–43,5 ат. % Zr, відповідно.

Мета цієї праці – визначити особливості взаємодії компонентів у потрійній системі Er–Zr–Ni при 800 °C і дослідити кристалічну структуру сполук та твердих розчинів, що утворюються у цій системі.

2. Матеріали та методика експерименту

Для уточнення і перевірки літературних відомостей і проведення фазового аналізу синтезовано 22 подвійні та 37 потрійних сплавів. Зразки готували сплавленням шихти з вихідних компонентів високої чистоти ($\geq 99,9$ мас. % основного компонента) в електродуговій печі на мідному охолоджуваному водою поді з вольфрамовим електродом в атмосфері очищеного аргону. Втрати під час сплавлення не перевищували 1 % від маси вихідної шихти. Для гомогенізації сплавів їх відпалювали у вакуумованих кварцових ампулах за температури 800 °C протягом 30 днів з подальшим гартуванням ампул у холодній воді.

Фазовий аналіз сплавів виконували за масивом даних дифракції X- випромінювання, одержаних за допомогою порошкових дифрактометрів ДРОН-2,0М (FeK α -випромінювання) та STOE STADI P (CuK α 1-випромінювання). Кристалічну структуру сполук уточнювали методом порошку з використанням пакета програм WinCSD [37].

Для підтвердження атомного співвідношення елементів у кожній фазі використовували метод енергодисперсійної X-променевої спектроскопії (ЕДРС) у поєднанні з растровим електронним мікроскопом Tescan Vega 3 LMU, обладнаним детектором Oxford Si-detector X-Max N 60 LTE. Точність вимірювань ЕДРС аналізу становить 1 ат. % визначуваного елемента.

3. Результати досліджень та їх обговорення

За результатами дослідження відпалених зразків методами X-променевого фазового, структурного та ЕДРС аналізів побудовано ізотермічний переріз діаграми стану системи Er–Zr–Ni при 800 °С, який наведено на рис. 1. Оскільки сплави з області концентрацій Er–Zr–ErNi під час відпалювання оплавилися, то цю область відокремлено на рис. 1 хвилястою лінією, літерою “L” позначено область розплавів, виявлених при 800 °С. Результати дослідження характеру взаємодії компонентів в області Er–Zr–ErNi за нижчих температур будуть опубліковані у наших наступних працях.

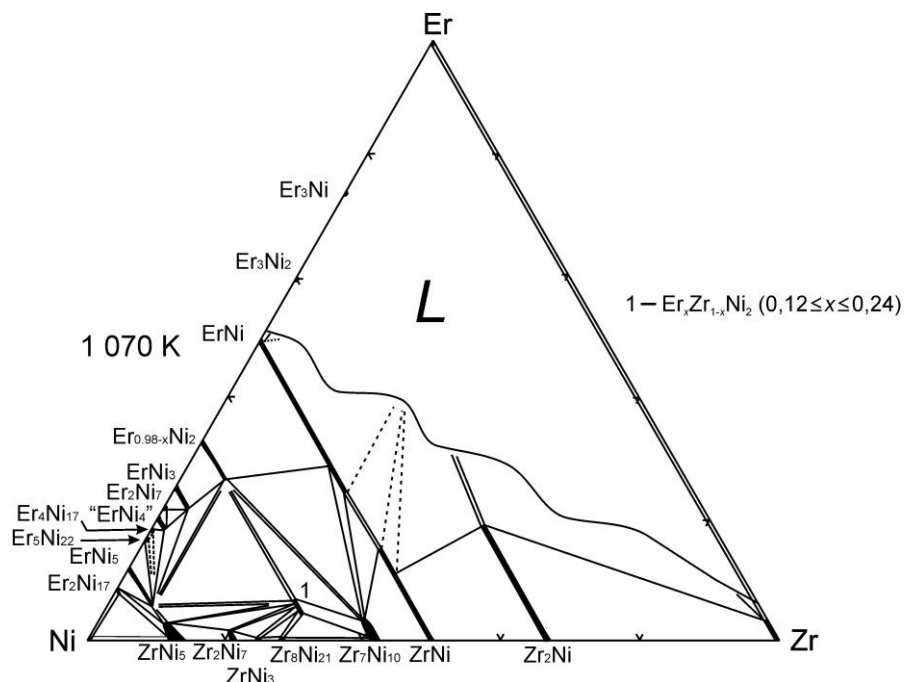

Рис. 1. Частина фазових рівноваг системи Er–Zr–Ni при 800 °С. Тернарна сполука: 1 – $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$)

Fig. 1. Part of the phase equilibria of Er–Zr–Ni phase diagram at 800 °С.
1 – $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$) ternary compound

Взаємна розчинність компонентів Er, Zr та Ni за температури 800 °С є незначною: Zr розчиняє до 3 ат. % Er і практично не розчиняє Ni; Ni практично не розчиняє Er та Zr; Er розчиняє до 13 ат. % Zr та практично не розчиняє Ni.

У системі Er–Ni у досліджуваній області підтверджено утворення бінарних сполук $\text{Er}_2\text{Ni}_{17}$ (СТ $\text{Th}_2\text{Ni}_{17}$), ErNi_5 (СТ CaCu_5), ErNi_4 (СТ PuNi_4), $\alpha\text{-Er}_2\text{Ni}_7$ (СТ Er_2Co_7), ErNi_3 (СТ PuNi_3), $\text{Er}_{0,98}\text{Ni}_2$ (СТ TmNi_2), ErNi (СТ FeB). Методами ЕДРС аналізу виявлено фазу складу $\text{Er}_{18,6}\text{Ni}_{81,4}$ – (рис. 2, а), яка може належати до структур $\text{Er}_5\text{Ni}_{22}$ або $\text{Er}_4\text{Ni}_{17}$, для яких у праці [21] наведено лише періоди кристалічної ґратки.

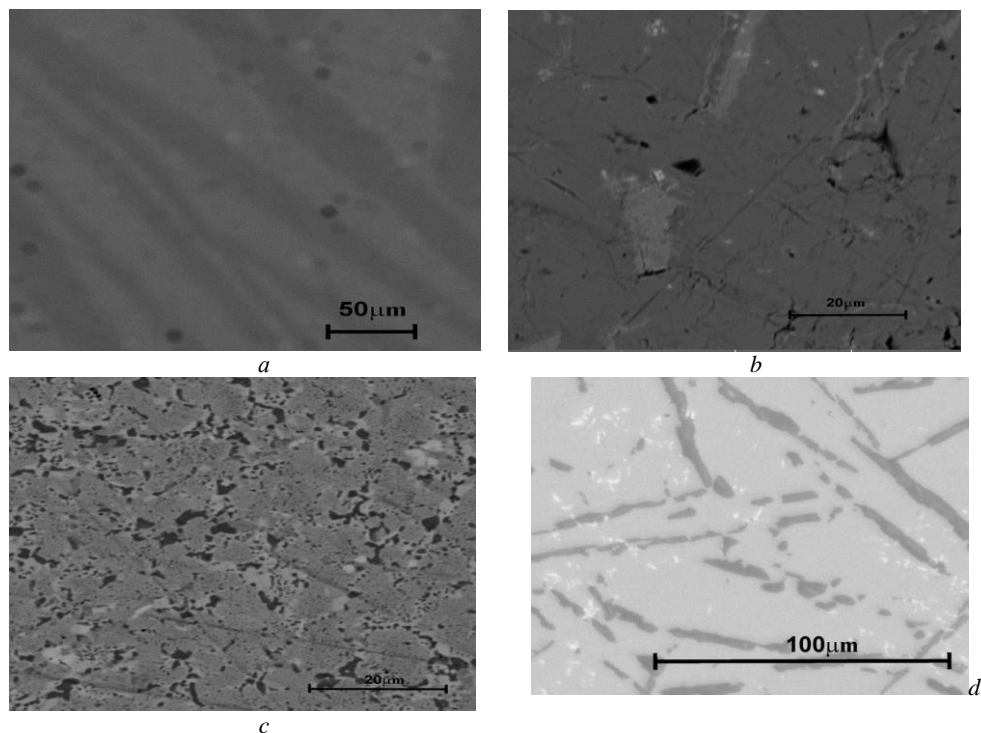

Рис 2. Фотографії мікрошліфів та морфологія поверхні сплавів:

Er₁₈Ni₈₂ (a) (сіра фаза Er_{18,6}Ni_{81,4} – Er₅Ni₂₂; темна фаза Er_{16,7}Ni_{83,3} – ErNi₅);
 Er₁₅Zr₅Ni₈₀ (b) (світла фаза Er_{19,3}Zr_{4,7}Ni₇₆ – Er_{1-x}Zr_xNi₃; темна фаза Er_{14,0}Zr_{6,0}Ni_{80,0} – Er_{1-x}Zr_xNi₄);
 Er₃₀Zr₂₀Ni₅₀ (c) (сіра фаза Er_{28,6}Zr₂₀Ni_{51,4} – Er_{1-x}Zr_xNi; чорна фаза Er_{7,3}Zr_{34,5}Ni_{58,2} – Er_{7-x}Zr_xNi₁₀),
 Er₁₆Zr₁₂Ni₇₂ (d) (сіра фаза Er_{23,4}Zr_{11,2}Ni_{65,4} – Er_{0,98-x}Zr_xNi₂; темна фаза Er_{7,3}Zr_{10,5}Ni_{82,2} – Er_{1-x}Zr_xNi₅)

Fig. 2. SEM-images of the alloys:

Er₁₈Ni₈₂ (a) (gray phase Er_{18,6}Ni_{81,4} – Er₅Ni₂₂; dark phase Er_{16,7}Ni_{83,3} – ErNi₅); Er₁₅Zr₅Ni₈₀ (b) (light phase Er_{19,3}Zr_{4,7}Ni₇₆ – Er_{1-x}Zr_xNi₃; dark phase Er_{14,0}Zr_{6,0}Ni_{80,0} – Er_{1-x}Zr_xNi₄); Er₃₀Zr₂₀Ni₅₀ (c) (gray phase Er_{28,6}Zr₂₀Ni_{51,4} – Er_{1-x}Zr_xNi; black phase Er_{7,3}Zr_{34,5}Ni_{58,2} – Er_{7-x}Zr_xNi₁₀); Er₁₆Zr₁₂Ni₇₂ (d) (gray phase Er_{23,4}Zr_{11,2}Ni_{65,4} – Er_{0,98-x}Zr_xNi₂; dark phase Er_{7,3}Zr_{10,5}Ni_{82,2} – Er_{1-x}Zr_xNi₅)

Утворення твердих розчинів заміщення на основі ербієвих сполук добре узгоджується зі взаємною розчинністю Er і Zr у двокомпонентній системі Er–Zr. Довжина твердого розчину цирконію в ербії становить до 13 ат. % при 800 °С, у той час як ербію у цирконії – не перевищує 3 ат. %.

Найбільшу протяжність серед виявлених твердих розчинів на основі бінарних сполук системи Er–Ni має Er_{1-x}Zr_xNi (0 ≤ x ≤ 0,5; СТ β–FeB; a = 6,99–6,4866(3), b = 4,12–4,2387, c = 5,41–5,1912(2) Å). Граничну розчинність цирконію підтверджено методами ЕДРС (рис. 2, б) та порошку. Результати уточнення кристалічної структури фази Er_{1-x}Zr_xNi для граничного складу x = 0,5 за дифрактограмою зразка складу Er₂₈Zr₂₅Ni₄₇ (рис. 3) наведено у табл. 2. У цьому зразку також виявлено домішкову фазу (↓) з недослідженої області концентрацій. Її структуру додатково вивчатимемо. У межах області гомогенності Er_{1-x}Zr_xNi простежується закономірне зменшення об'єму елементарної комірки зі збільшенням вмісту Zr (рис. 4.). Стиснення елементарної комірки пояснюють заміщенням атомів Er (r_{Er} = 1,78 Å) на менші атоми Zr (r_{Zr} = 1,60 Å).

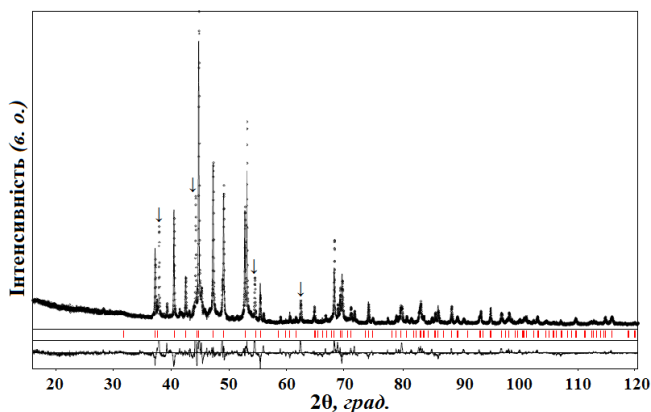

Рис. 3. Експериментальний (•), розрахунковий (–) та різницевий (внизу) рентгенівські дифракційні профілі у зразку складу $\text{Er}_{28}\text{Zr}_{25}\text{Ni}_{47}$

Fig. 3. Experimental (•), calculated (–) and differential (bottom line) XRD profiles for $\text{Er}_{28}\text{Zr}_{25}\text{Ni}_{47}$

Таблиця 2

Результати ХФА фази $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}$ у зразку складу $\text{Er}_{28}\text{Zr}_{25}\text{Ni}_{47}$

Table 2

The results of XRD analysis of $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}$ phase for $\text{Er}_{28}\text{Zr}_{25}\text{Ni}_{47}$ composition

Параметри комірки:	
a , Å	6,4866(3)
b , Å	4,2387 (2)
c , Å	5,1912(2)
V , Å ³	142,73(2)
Обчислена густина, г/см ³	8,746(1)
Коефіцієнт абсорбції, 1/см	949,81
Випромінювання і довжина хвилі, Å	$\text{CuK}\alpha_1$, 1,54056 Å
Межі hkl	$0 \leq h \leq 7; 0 \leq k \leq 5; 0 \leq l \leq 6$
Фактори розбіжності (%): $R_I; R_P$	6,75; 14,93

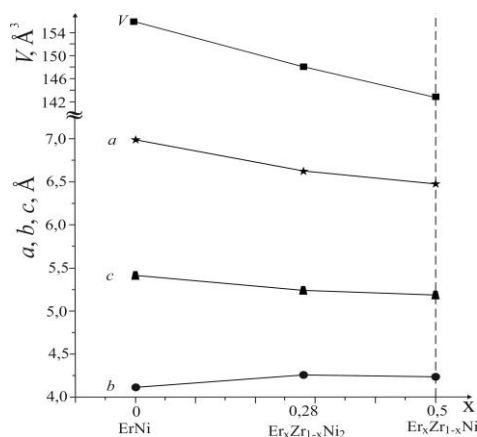

Рис. 4. Зміна параметрів елементарної комірки у межах області гомогенності твердого розчину $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}$ (β -FeB)

Fig. 4. Variation of the lattice parameters within the homogeneity range of $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}$ (β -FeB) solid solution

Бінарні сполуки $\text{Er}_2\text{Ni}_{17}$, ErNi_5 , ErNi_4 , ErNi_3 та $\text{Er}_{0,97}\text{Ni}_2$ у потрійній системі розчиняють 1,7; 10,5; 6,0; 1,1; 4,7 та 11,2 ат. % Zr, відповідно, (рис. 2), утворюючи тверді розчини заміщення: $\text{Er}_{2-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_{17}$ ($0 \leq x \leq 0,16$; СТ $\text{Th}_2\text{Ni}_{17}$); $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_5$ ($0 \leq x \leq 0,63$; СТ CaCu_5); $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_4$ ($0 \leq x \leq 0,30$; СТ PuNi_4); $\alpha\text{-Er}_{2-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_7$ ($0 \leq x \leq 0,05$; СТ Er_2Co_7); $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_3$ ($0 \leq x \leq 0,18$; СТ PuNi_3); $\text{Er}_{0,97-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ ($0 \leq x \leq 0,34$; СТ TmNi_2). Зміну періодів кристалічної ґратки у межах області гомогенності твердих розчинів наведено у табл. 1.

У системі Zr–Ni підтверджено існування бінарних сполук: ZrNi_5 (СТ AuBe_5), Zr_2Ni_7 (СТ Zr_2Ni_7), ZrNi_3 (СТ SnNi_3), $\text{Zr}_8\text{Ni}_{21}$ (СТ $\text{Hf}_8\text{Ni}_{21}$), $\text{Zr}_7\text{Ni}_{10}$ (СТ $\text{Zr}_7\text{Ni}_{10}$), ZrNi (СТ CrB) і Zr_2Ni (СТ Al_2Cu). Сполуку $\text{Zr}_9\text{Ni}_{11}$ (СТ $\text{Zr}_9\text{Pt}_{11}$), яка згідно з [36] існує у вузькому температурному інтервалі (978–170°C), за температури відпалу у досліджених зразках не виявлено. Бінарні сполуки ZrNi_5 , Zr_2Ni_7 , $\text{Zr}_7\text{Ni}_{10}$, ZrNi та Zr_2Ni розчиняють 5,0; 3,0; 7,3; 16,0 та 20,0 ат. % Er, відповідно, (рис. 5), утворюючи тверді розчини заміщення: $\text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}_5$ ($0 \leq x \leq 0,30$; СТ AuBe_5); $\text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}_7$ ($0 \leq x \leq 0,14$; СТ Zr_2Ni_7); $\text{Zr}_{7-x}\text{Er}_x\text{Ni}_{10}$ ($0 \leq x \leq 0,18$; СТ $\text{Zr}_7\text{Ni}_{10}$); $\text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}$ ($0 \leq x \leq 0,32$; СТ CrB) та $\text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}$ ($0 \leq x \leq 0,30$; СТ Al_2Cu). Зміну періодів кристалічної ґратки у межах області гомогенності твердих розчинів подано у табл. 1.

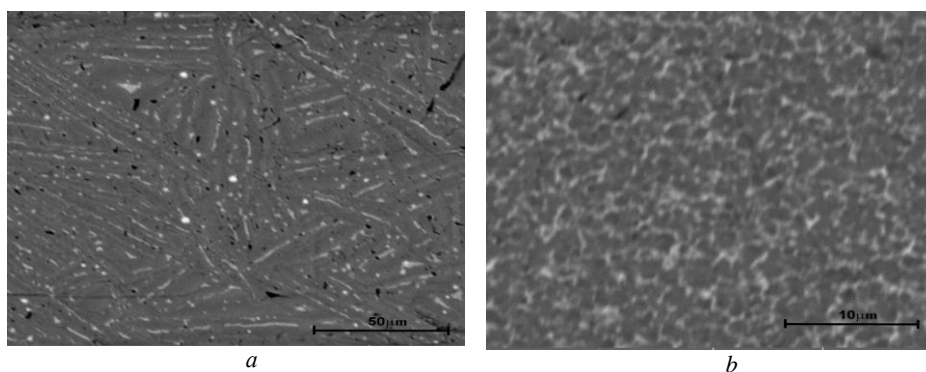

Рис. 5. Фотографії мікрошліфів та морфологія поверхні сплавів:

$\text{Er}_5\text{Zr}_{18}\text{Ni}_{77}$ (a) (сіра фаза $\text{Er}_{4,9}\text{Zr}_{12,4}\text{Ni}_{82,7} - \text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}_5$; біла фаза $\text{Er}_{7,4}\text{Zr}_{25,3}\text{Ni}_{67,3} - \text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$); чорна фаза $\text{Er}_{5,2}\text{Zr}_{18,6}\text{Ni}_{76,2} - \text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}_7$; $\text{Er}_{10}\text{Zr}_{50}\text{Ni}_{40}$ (b) (сіра фаза $\text{ErZrNi} - \text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}$; біла фаза $\text{Er}_{19,6}\text{Zr}_{47,7}\text{Ni}_{32,7} - \text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}$)

Fig. 5. SEM-images of the alloys: $\text{Er}_5\text{Zr}_{18}\text{Ni}_{77}$ (a) (gray phase $\text{Er}_{4,9}\text{Zr}_{12,4}\text{Ni}_{82,7} - \text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}_5$; white phase $\text{Er}_{7,4}\text{Zr}_{25,3}\text{Ni}_{67,3} - \text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$); black phase $\text{Er}_{5,2}\text{Zr}_{18,6}\text{Ni}_{76,2} - \text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}_7$; $\text{Er}_{10}\text{Zr}_{50}\text{Ni}_{40}$ (b) (gray phase $\text{ErZrNi} - \text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}$; white phase $\text{Er}_{19,6}\text{Zr}_{47,7}\text{Ni}_{32,7} - \text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}$)

У потрійній системі Er–Zr–Ni виявлено одну тернарну сполуку $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$), що є у двофазній рівновазі з твердим розчином $\text{Er}_{0,98-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ ($0 \leq x \leq 9,5$) (СТ TmNi_2).

Кристалічну структуру сполуки $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$) уточнено методом порошку для зразка складу $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$: структурний тип MgCu_2 просторова група $Fd-3m$, $Z = 8$, $a = 6,987$ (5) Å, $R_f = 0,0915$ для восьми незалежних відбиттів, $I_o > 2\sigma(I_o)$. Дифрактограму зразка складу $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$ показано на рис. 6, експериментальні умови одержання масиву дифракційних даних та результати уточнення кристалічної структури подано у таблиці 3, координати атомів та їхні ізотропні параметри зміщення наведено у табл. 4.

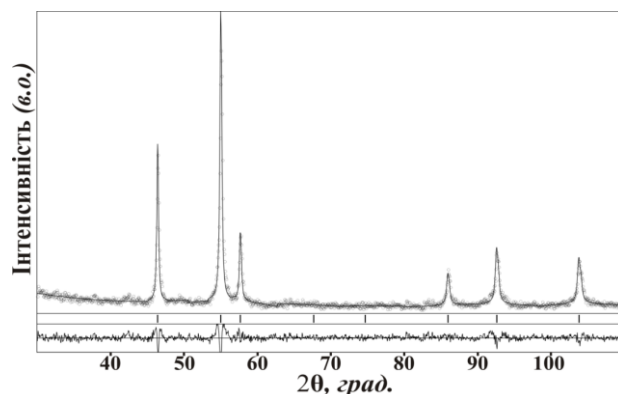

Рис. 6. Експериментальний (•), розрахунковий (–) та різницевий (внизу) рентгенівські дифракційні профілі сполуки $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$

Fig. 6. Experimental (•), calculated (–) and differential (bottom line) XRD profiles for $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$

Таблиця 3

Результати уточнення кристалічної структури $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$

Table 3

Crystal structure data and structure refinement for $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$

Уточнений склад	$\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$
Символ Пірсона, Z	cF24, 8
Просторова група	$Fd\bar{3}m$
Структурний тип	MgCu_2
Параметри комірки:	
a , Å	6,971(1)
V , Å ³	338,7(3)
Обчислена густина, г/см ³	8,547(4)
Коефіцієнт абсорбції, 1/см	29,225
Випромінювання і довжина хвилі, Å	$\text{FeK}\alpha$, 1,93736
Межі hkl	$2 \leq h \leq 5; 0 \leq k \leq 4; 0 \leq l \leq 3$
Фактори розбіжності (%): $R_i; R_p$	0,031; 0,042

Таблиця 4

Координати атомів та їхні ізотропні параметри зміщення ($B_{\text{ізо}}$, Å²) для $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$

Table 4

Positional and isotropic displacement parameters ($B_{\text{ізо}}$, Å²) for $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$

Атом	ПСТ	x	y	z	$B_{\text{ізо}}$
M	$8a$	0	0	0	0,98(4)
Ni	$16d$	5/8	5/8	5/8	1,2(1)

M = 0,17Er + 0,83Zr.

Сполука $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ характеризується невеликою областю гомогенності ($0,12 \leq x \leq 0,24$; $a = 6,959(6) - 6,983(1)$ Å). Фаза $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ є у рівновазі з твердим розчином $\text{Er}_{0,98-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ (структурний тип TmNi_2 , просторова група $F\bar{4}3m$ – надструктура до структурного типу MgCu_2 з подвоєним періодом елементарної комірки та частковим заповненням атомами Er положення $4(a)$ [23]). Кристалічні структури згаданого твердого розчину та тернарної сполуки належать до кубічних фаз Лавеса TmNi_2 та MgCu_2 , відповідно. Дифрактограму зразка складу $\text{Er}_{0,39}\text{Zr}_{0,61}\text{Ni}_2$, яка підтверджує існування двофазної області між $\text{Er}_{0,98-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ та $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$, наведено на рис. 7.

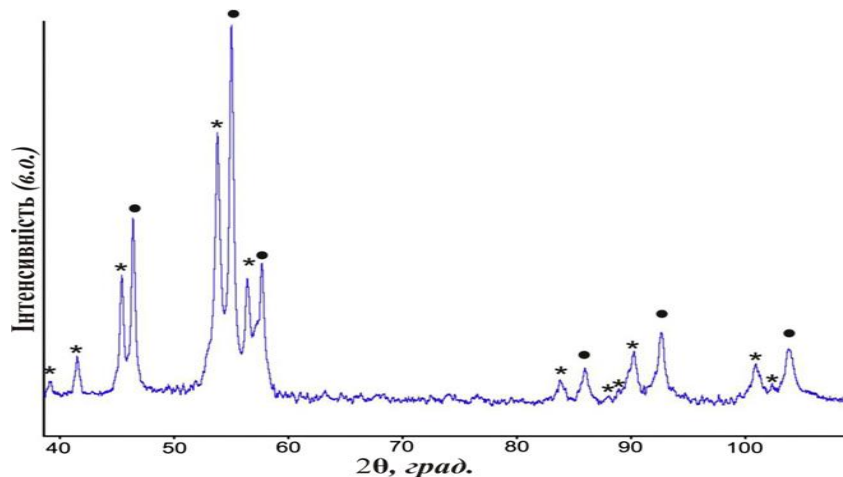

Рис. 7. Дифрактограма $\text{Er}_{0,39}\text{Zr}_{0,61}\text{Ni}_2$. Рефлекси від $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$) (структура типу MgCu_2) (●) і $\text{Er}_{0,98-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ (*) (структура типу TmNi_2)
 Fig. 7. XRD profile of $\text{Er}_{0,39}\text{Zr}_{0,61}\text{Ni}_2$. Reflections of $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$) (MgCu_2 structure type) (●) and $\text{Er}_{0,98-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ (*) (TmNi_2 structure type)

Сполука $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$) є ізоструктурною до раніше дослідженої сполуки $\text{Y}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,20$) [6]. Аналогічно до фази $\text{Y}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ вивчена тернарна сполука є у рівновазі з бінарною $\text{Er}_{0,98}\text{Ni}_2$. Цей факт засвідчує існування морфотропного ряду кубічних структур $\text{MgCu}_2 \rightarrow \text{TmNi}_2$ – надструктура до структурного типу MgCu_2 [23], виявленого раніше у працях [6, 11, 38, 39].

Дослідження властивостей сплаву $\text{Er}_{0,12}\text{Zr}_{0,88}\text{Ni}_2$ [11] з області гомогенності сполуки $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ ($0,12 \leq x \leq 0,24$) показали, що цей інтерметалід виявляє магнітні та електричні властивості, подібні до бінарної сполуки $\text{Er}_{0,98}\text{Ni}_2$ [40, 41] та досліджених раніше фаз на основі $\text{Er}_{0,98}\text{Ni}_2$, легованих третім компонентом Y чи Fe [42]. Усі заміщені інтерметаліди аналогічно до $\text{Er}_{0,98}\text{Ni}_2$ мають металічний тип провідності. Заміщення ербію цирконієм так само, як і заміщення Er/Y, практично не впливає на температуру феромагнітного впорядкування, тоді як заміщення Ni/Fe (5 ат. % Fe) суттєво підвищує температуру Кюрі T_C з 14 до 118 K [42].

4. Висновки

1. Досліджено взаємодію компонентів у системі Er–Zr–Ni при 800 °C та побудовано ізотермічний переріз діаграми стану в області Zr–Ni–ErNi.

2. Визначено існування твердих розчинів заміщення: $\text{Er}_{2-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_{17}$ ($0 \leq x \leq 0,16$ СТ $\text{Th}_2\text{Ni}_{17}$); $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_5$ ($0 \leq x \leq 0,63$; СТ CaCu_5); $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_4$ ($0 \leq x \leq 0,30$; СТ PuNi_4); $\alpha\text{-Er}_{2-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_7$ ($0 \leq x \leq 0,05$; СТ Er_2Co_7); $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_3$ ($0 \leq x \leq 0,18$; СТ PuNi_3); $\text{Er}_{0,98-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ ($0 \leq x \leq 0,34$; СТ TmNi_2); $\text{Er}_{1-x}\text{Zr}_x\text{Ni}$ ($0 \leq x \leq 0,5$; СТ $\beta\text{-FeB}$), $\text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}_5$ ($0 \leq x \leq 0,30$; СТ AuBe_5); $\text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}_7$ ($0 \leq x \leq 0,14$; СТ Zr_2Ni_7); $\text{Zr}_{7-x}\text{Er}_x\text{Ni}_{10}$ ($0 \leq x \leq 0,18$; СТ $\text{Zr}_7\text{Ni}_{10}$); $\text{Zr}_{1-x}\text{Er}_x\text{Ni}$ ($0 \leq x \leq 0,32$; СТ CrB) та $\text{Zr}_{2-x}\text{Er}_x\text{Ni}$ ($0 \leq x \leq 0,30$; СТ Al_2Cu).

3. Виявлено тернарну сполуку $\text{Er}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ та методами X-променевого структурного аналізу вивчено її область гомогенності та кристалічну структуру: $0,12 \leq x \leq 0,24$, структурний тип MgCu_2 , просторова група $Fd\text{-}3m$, $Z = 8$, $a = 6,971(5)$ Å, ($R_f = 0,031$ для восьми незалежних відбиттів, $I_o > 2\sigma(I_o)$) для $\text{Er}_{0,17}\text{Zr}_{0,83}\text{Ni}_2$). Доведено, що ця сполука

є у рівновазі із твердим розчином $\text{Er}_{0,98-x}\text{Zr}_x\text{Ni}_2$ (структурний тип TmNi_2 , просторова група $F-43m$ – надструктура до структурного типу MgCu_2 з подвоєним періодом кубічної елементарної комірки та частковим заповненням атомами Er положення $4(a)$ [23]).

4. З'ясовано існування у потрібній системі на квазібінарному перетині “ ZrNi_2 ”– $\text{Er}_{0,98}\text{Ni}_2$ морфотропного ряду кубічних структур $\text{MgCu}_2 \rightarrow \text{TmNi}_2$, виявленого раніше у працях [52, 54, 55].

Автори вдячні молодшим науковим співробітникам О. В. Мацелко та В. М. Кордану (Центр колективного користування науковим обладнанням “Лабораторія матеріалознавства інтерметалічних сполук”) за проведені елементарний аналіз зразків.

1. *Wiesinger G., Hilscher G.* Magnetism of Hydrides, in: K-H-J Buschow (Ed.), Handbook on Magnetic Materials Vol. 17. Elsevier B. V., 2007. Ch 5. P. 293–456.
2. *Yvon K., Fischer P.* Crystal and Magnetic Structures of Ternary Metal Hydrides: A Comprehensive Review, in: Topics in Applied Physics, Vol. 63. Hydrogen in Intermetallic Compounds I. Electronic, Thermodynamic and Crystallographic Properties, Preparation, Springer–Verlag, Berlin, 1988. P. 87–138.
3. *Jingqi L., Ke G.* The isothermal section of the phase diagram of the La–Ni–Ti ternary system at 673 K // J. Alloys Compd. 2000. Vol. 312. P. 121–123.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S0925-8388\(00\)01072-0](https://doi.org/10.1016/S0925-8388(00)01072-0)
4. *Zuang Y., Luo Y., He W.* The 773 K isothermal section of the phase diagram of ternary Ni–Ti–Y system // J. Alloys Compd. 2000. Vol. 298. P. 135–137.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S0925-8388\(99\)00573-3](https://doi.org/10.1016/S0925-8388(99)00573-3)
5. *Liu Z., Jin Z., Xia C.* 873 K Isothermal section of phase diagram for Y–Fe–Ti ternary system // Scripta Mat. 1997. Vol. 37. P. 1129–1134.
DOI: [https://doi.org/10.1016/S1359-6462\(97\)00234-0](https://doi.org/10.1016/S1359-6462(97)00234-0)
6. *Babizhetskyy V., Myakush O., Simon A., Kotur B.* X-ray investigation of the Y–Zr–Ni system at 870 K // Intermetallics. 2013. Vol. 38. P. 44–48.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.intermet.2013.02.017>
7. *Kotur B., Myakush O., Zavaliiy I.* The Er–{Fe, Co}–{Ti, V} systems and hydrogenation properties of the $\text{ErFe}_{2-x}\text{M}_x$ (M=Ti, V, Cr, Mn, Co, Ni, Cu, Mo) alloys // J. Alloys Compd. 2007. Vol. 442. P. 17–21.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jallcom.2007.01.126>
8. *Levytskyy V., Babizhetskyy V., Myakush O., Koval'chuck I., Riabov A., Kotur B.* Phase equilibria and hydrogenation properties of the Ho–Hf–Fe alloys // Phys.-Chem. Mechan. Mater. 2011. No. 6. P. 94–100.
9. *Lukyanova A., Levytskyy V., Myakush O., Babizhetskyy V., Kotur B.* Interaction of the components in Ho–Hf–Fe system and hydrogen-storage ability of the solid solution alloys $\text{Ho}_{2-x}\text{Hf}_x\text{Fe}_2$ ($0 \leq x \leq 0.51$) // Visnyk Lviv Univ. Ser. Chem. 2012. Iss. 53. P. 28–35.
10. *Zinkevich M., Mattern N., Bacher I.* Experimental and thermodynamic assessment of the Fe–Gd–Zr system // Z. Metallkd. 2002. Bd. 93. S. 186–198.
DOI: <https://doi.org/10.3139/146.020186>
11. *Babizhetskyy V., Myakush O., Levytskyy V., Köhler J., Simon F., Michor H., Kotur B.* Homogeneity ranges and physical properties of ternary Laves phases $\text{R}_x\text{Zr}_{1-x}\text{Ni}_2$ (R=Gd-Lu) // J. Alloys Compd. 2016. Vol. 661. P. 490–494.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jallcom.2015.11.136>

12. *Al-Omari I., Aich S.* Magnetic and structural studies of $GdFe_{2-x}Hf_x$ alloys // *J. Alloys Compd.* 2004. Vol. 375. P. 31–33. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jallcom.2003.11.029>
13. *Koval'chuck I., Riabov A., Myakush O., Myronenko P., Kotur B.* Hydrogenation of pseudo-binary $Ho_{1-x}M_xFe_2$ compound ($M = Zr, Hf; 0 < x < 0.2$) // *Coll. Abstr. Int. Symp. "Metal-Hydrogen Systems. Fundamentals and Applications"*. Moscow; Russia, 2010. P.180.
14. *Kobayashi K., Kanematsu K.* Magnetic properties and crystal structure of Laves phase $(Y_xZr_{1-x})Fe_2$ and their hydrides // *J. Phys. Soc. Jpn.* 1986. Vol. 55. P. 1336–1340. DOI: <https://doi.org/10.1143/JPSJ.55.1336>
15. *Kesavan T.R., Ramaprabhu S., Rama Rao K.V.S., Das T.P.* Hydrogen absorption and kinetic studies in $Zr_{0.2}Ho_{0.8}Fe_2$ // *J. Alloys Compd.* 1996. Vol. 244. P. 164–169. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0925-8388\(96\)02413-9](https://doi.org/10.1016/S0925-8388(96)02413-9)
16. *Burzo E., Teteanu R.* Magnetic properties of $(Y_{1-x}Zr_x)Co_3$ compounds // *Solid State Comm.* 1993. Vol. 86. P. 493–496. DOI: [https://doi.org/10.1016/0038-1098\(93\)90095-5](https://doi.org/10.1016/0038-1098(93)90095-5)
17. *Kobayashi K., Kanematsu K.* Magnetic properties of $PuNi_3$ type intermetallic compounds $Y_xZr_{1-x}Co_{2.9}$ and their hydrides // *J. Magn. Mater.* 1987. Vol. 70. P.271–272. DOI: [https://doi.org/10.1016/0304-8853\(87\)90435-5](https://doi.org/10.1016/0304-8853(87)90435-5)
18. *Burnasheva V., Tarasov B.* The Influence of the partial replacement of Nickel or Yttrium by other metals on the absorption of Hydrogen by the compound YNi_3 // *Rus. J. Inorg. Chem.* 1984. Vol. 29. P. 651–655.
19. *Fujii H., Wallace W.* Magnetic characteristics of hexagonal $Sm_{2-x}R_xCo_{16.4}Zr_{0.6}$ // *J. Magn. Mater.* 1985. Vol. 50. P. 64–68. DOI: [https://doi.org/10.1016/0304-8853\(85\)90088-5](https://doi.org/10.1016/0304-8853(85)90088-5)
20. *Okamoto H.* Desk Handbook: Phase diagrams for Binary Alloys. Materials Park, OH: American Society for Metals, 2000. 828 p.
21. *Buschow K.* Crystal structures, magnetic properties and phase relations of erbium – nickel intermetallic compounds // *Less-Common Met.* 1968. Vol. 16. P. 45–53. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-5088\(68\)90155-0](https://doi.org/10.1016/0022-5088(68)90155-0)
22. *Moreau J., Paccard D., Gignoux D.* The crystal structure of Er_3Ni_2 // *Acta Crystallogr.* 1974. Vol. 30. P. 2122–2126. DOI: <https://doi.org/10.1107/S0567740874006583>
23. *Latroche M., Paul-Boncour V., Percheron-Guegan A.* Structural instability in $R_{1-x}Ni_2$ compounds and their hydrides ($R=Y$, rare earth) // *Z. Phys. Chem.* 1993. Vol. 179. P.261–268. DOI: https://doi.org/10.1524/zpch.1993.179.Part_1_2.261
24. *Virckar A., Raman A.* Crystal structures of AB_3 and A_2B_7 rare earth – nickel phases // *J. Less-Common Met.* 1969. Vol. 18, P. 59–66. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-5088\(69\)90120-9](https://doi.org/10.1016/0022-5088(69)90120-9)
25. *Buschow K. H. J., van der Goot A.* The crystal structure of rare-earth nickel compounds of the type Y_2Ni_7 // *J. Less-Common Met.* 1970. Vol. 22. P. 419–428. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-5088\(70\)90129-3](https://doi.org/10.1016/0022-5088(70)90129-3)
26. *Pop I., Andreucut M., Burda I., Crisan V.* Structural and magnetic properties of the intermetallic compounds Er_2Ni_{17} and Er_2Al_{17} // *J. Mater. Lett.* 1992. Vol. 15. P. 171–174. DOI: [https://doi.org/10.1016/0167-577X\(92\)90139-B](https://doi.org/10.1016/0167-577X(92)90139-B)
27. *Dwight A.* Factors Controlling the Occurrence of Laves Phases and AB_5 Compounds Among Transition Elements. *Trans. Am. Soc. Met.* 1961. Vol. 53. P. 479–500.

28. *Barrick J., James W.* Crystal Structure of ErNi_4 // *Acta Crystallogr.* 1975. Vol. 31A. P.96–100.
29. *Klepp K., Parthe E.* Phase relationship of ternary rare earth-transition metal alloys with CrB and FeB structures or stacking variants // *J. Less-Common Met.* 1982. Vol. 85. P.181–194. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-5088\(82\)90069-8](https://doi.org/10.1016/0022-5088(82)90069-8)
30. *Gignoux D., Lemaire R., Paccard D.* Etude des structures magnetiques composees Er_3Co et Er_3Ni par diffraction neutronique // *Solid State Comm.* 1970. Vol. 8. P. 391–399. DOI: [https://doi.org/10.1016/0038-1098\(67\)90125-1](https://doi.org/10.1016/0038-1098(67)90125-1)
31. *Forey P., Glimois J. L., Feron J. L.* Etude structurale des alliages ternaires $(\text{Ni}_{1-x}\text{Cu}_x)\text{Zr}$ // *J. Less-Common Met.* 1986. Vol. 124. P. 21–27. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-5088\(86\)90473-X](https://doi.org/10.1016/0022-5088(86)90473-X)
32. *Eshelman F., Smith J.* The structure of Zr_2Ni_7 // *Acta Crystallogr.* 1972. Vol.28. DOI: P.1594–1600. <https://doi.org/10.1107/S0567740872004649>
33. *Bsenko L.* The Hf–Ni and Zr–Ni systems in the region at 65–80% Ni // *J. Less-Common Met.* 1979. Vol. 63. P. 171–179. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-5088\(79\)90241-8](https://doi.org/10.1016/0022-5088(79)90241-8)
34. *Janbert M., R. Cerný R., Yvon K., Latroche M., Percheron-Guéganet A.* $\text{Zr}_7\text{Ni}_{10}$: Space group revision for stoichiometric phase // *Acta Crystallogr. C.* 1997. Vol. 53. P. 1536–1538. DOI: <https://doi.org/10.1107/S0108270197007142>
35. *Kirckpatrick M., Bailey D., Smith J.* The structures of Zr_2Ni , ZrNi and their hafnium analogues // *Acta Crystallogr.* 1962. Vol. 15. P. 252–255. DOI: <https://doi.org/10.1107/S0365110X62000602>
36. *Ghosh G.* Thermodynamics and kinetics of stable and metastable phases in the Ni–Zr system // *J. Mater. Res.* 1994. Vol. 9. P. 598–616. DOI: <https://doi.org/10.1557/JMR.1994.0598>
37. *Akselrud L., Grin Yu.* WinCSD: Software package for crystallographic calculations (Version 4) // *J. Appl. Cryst.* 2014. Vol. 47. P. 803–805. DOI: <https://doi.org/10.1107/S1600576714001058>
38. *Kotur B., Myakush O., Michor H., Bauer E.* Influence of doping elements (Y and Fe) on crystal structure and electrical resistivity of the RNi_2 (R=Gd, Er) compounds // *J. Alloys Compd.* 2010. Vol. 499. P. 135–139. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jallcom.2010.03.187>
39. *Myakush O., Babizhetskyy V., Myronenko P., Michor H., Bauer E., Kotur B.* Influence of doping elements (Cu and Fe) on the crystal structure and electrical resistivity of YNi_3 and $\text{Y}_{0.95}\text{Ni}_2$ // *J. Chem. Met. Alloys.* 2011. Vol. 4. P. 152–159.
40. *Gratz E., Bauer E., Nowotny H.* Transport properties in rare earth intermetallics // *J. Magn. Mater.* 1987. Vol. 70. P. 118–125. DOI: [https://doi.org/10.1016/0304-8853\(82\)90238-4](https://doi.org/10.1016/0304-8853(82)90238-4)
41. *Michor H., Kotur B., Myakush O., Hilscher G.* Influence of doping elements (Y, Fe, V) on magnetic properties of RM_2 (R= Gd, Er; M= Fe, Co, Ni) Laves phases and their hydrides // *J. Phys.: Conf. Ser.* 2011. Vol. 289. 012018. DOI: <https://doi.org/10.1088/1742-6596/289/1/012018>
42. *Kotur B., Myakush O., Michor H., Bauer E.* Influence of doping elements (Y and Fe) on crystal structure and electrical resistivity of the RNi_2 (R=Gd, Er) compounds // *J. Alloys Compd.* 2010. Vol. 499. P. 135–139. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jallcom.2010.03.187>

PHASE EQUILIBRIA IN Er–Zr–Ni SYSTEM AT 800 °C IN ErNi–Zr–Ni REGION

V. Babizhetskyy¹, V. Levytskyi¹, O. Myakush^{2*}, B. Kotur¹

¹ Ivan Franko National University of Lviv,
Kyryla i Mefodiya Str., 6, 79005 Lviv, Ukraine;

² National University of Forest and Wood Technology of Ukraine,
Chuprynky Str., 103, 79057 Lviv, Ukraine
e-mail: oksmyakush@gmail.com.ua

The isothermal section of the Er–Zr–Ni phase diagram in the ErNi–Zr–Ni region at 800 °C has been studied by means of X-ray phase and structural analyzes and energy-dispersive X-ray spectroscopy.

The mutual solubility of the components Er, Zr and Ni at 800 °C is insignificant: Zr dissolves up to 3 at. % Er and practically does not dissolve Ni; Ni practically does not dissolve Er and Zr; Er dissolves up to 13 at. % Zr and practically does not dissolve Ni.

The existence of the binary compounds Er₂Ni₁₇, ErNi₅, ErNi₄, α-Er₂Ni₇, ErNi₃, Er_{0,98}Ni₂, ErNi, ZrNi₅, Zr₂Ni₇, ZrNi₃, Zr₈Ni₂₁, Zr₇Ni₁₀, ZrNi and Zr₂Ni has been confirmed in ErNi–Zr–Ni region. The following solid solutions of substitution based on the binary Er–Ni and Zr–Ni compounds were detected: Er_{2-x}Zr_xNi₁₇ (0 ≤ x ≤ 0,16; str. type Th₂Ni₁₇); Er_{1-x}Zr_xNi₅ (0 ≤ x ≤ 0,63; str. type CaCu₅); Er_{1-x}Zr_xNi₄ (0 ≤ x ≤ 0,30; str. type PuNi₄); α-Er_{2-x}Zr_xNi₇ (0 ≤ x ≤ 0,05; str. type Er₂Co₇); Er_{1-x}Zr_xNi₃ (0 ≤ x ≤ 0,18; str. type PuNi₃); Er_{0,98-x}Zr_xNi₂ (0 ≤ x ≤ 0,34; str. type TmNi₂); Er_{1-x}Zr_xNi (0 ≤ x ≤ 0,5; str. type), Zr_{1-x}Er_xNi₅ (0 ≤ x ≤ 0,30; str. type AuBes); Zr_{2-x}Er_xNi₇ (0 ≤ x ≤ 0,14; str. type Zr₂Ni₇); Zr_{7-x}Er_xNi₁₀ (0 ≤ x ≤ 0,18; str. type Zr₇Ni₁₀); Zr_{1-x}Er_xNi (0 ≤ x ≤ 0,32; str. type CrB); та Zr_{2-x}Er_xNi (0 ≤ x ≤ 0,30; str. type Al₂Cu). Other binary compounds don't dissolve any significant amount of the third component.

One ternary compound Er_xZr_{1-x}Ni₂ (0,12 ≤ x ≤ 0,24) with the narrow homogeneity range at 800 °C occurs in the system. It crystallizes in the cubic MgCu₂ type of structure. It's crystal structure has been refined for Er_{0,17}Zr_{0,83}Ni₂ composition using powder X-ray diffraction data: MgCu₂ str. type, *Fd*-3*m* space group, *Z* = 8, *a* = 6,987 (5) Å, *R*₁ = 0,0915 for 8 independent reflections, *I*₀ > 2σ(*I*₀). The ternary compound Er_xZr_{1-x}Ni₂ (0,12 ≤ x ≤ 0,24) coexists with the solid solution Er_{0,98-x}Zr_xNi₂ (0 ≤ x ≤ 9,5) (CT TmNi₂).

The morphotropic row of cubic Laves phases MgCu₂ → TmNi₂ – a defect superstructure of the MgCu₂ type with doubled *a*-lattice parameter has been defined along the pseudo-binary “ZrNi₂”–Er_{0,98}Ni₂ cross section.

Keywords: ternary system, phase equilibria, intermetallic compounds, crystal structure.

Стаття надійшла до редколегії 01.11.2020
Прийнята до друку 18.05.2021